

"Pulse; Resonance, and Descent"

Mohammad Fassounaki

August 21 – September 11, 2026

«وزن؛ طنین و فرود»

محمد فاسونکی

۳۰ مرداد تا ۲۰ شهریور ۱۴۰۵

One of the most prolific and conceptually fluid artists of his generation, **Mohammad Fassounaki (b. 1943)** grew up in a well-established family in Tabriz and began his artistic education with music. He first began his studies at Tabriz Music Conservatory, but while music has remained one of his most beloved mediums, he soon shifted his studies to visual arts. Leaving the conservatory, he was admitted into the Mirak Fine Art School where he studied until 1965.

After graduating, Fassounaki decided to move to Europe to continue his studies. He arrived in Germany in 1967, when he was still in his twenties at a moment when student movements and political unrest were transforming European cultural life. For him, Europe offered an encounter with modern art, but also a new sense of freedom within.

He studied painting at the Städelschule in Frankfurt, before moving to Italy to continue his education at the Accademia di Belle Arti in Rome. There, Fassounaki started a series of fresh explorations in different mediums, including printing and sculpture. These led to a deeper fascination with sculpture-making, inspiring him to enroll in the sculpture program at the Academy after his graduation in painting.

In 1974, Fassounaki returned to Tabriz and began teaching at Mirak, the school where he had once studied. His students gradually became part of the history of his work. The studio became part of the way his work was transmitted.

Following the 1979 Revolution and the breakout of the Iran-Iraq War, Fassounaki moved away from teaching at Mirak and resigned in 1981. In 1984 he left again for Berlin. But Fassounaki's movements between Iran and Europe never produced a clean break. He returned, and Tabriz remained the place to which his work repeatedly led him back. It was also the place from which many of his images and inspirations seem to come.

His paintings are full of people he appears to have carried with him. Faces occur everywhere, sometimes singly, sometimes in groups, sometimes almost hidden inside the paint. They do not resemble portraits in the conventional sense. He is interested in the people he encounters, but not necessarily in recording their exact appearance. A face might remain in his memory as an arrangement of eyes, a particular expression, the shape of a head, the color of a coat. When it reaches the canvas, it has already passed through memory. This is why the people in his paintings can look familiar without being identifiable.

Now in his eighties, Fassounaki has remained as prolific as ever, continuing to work on his paintings and sculptures and exhibiting his work. His work does not resolve his different experiences into a single conclusion. Memory, observation, material and lived experience remain entangled. Fassounaki does not elaborate or explain; he remembers, creates, and exposes.

"**Pulse; Resonance, and Descent**" brings together a diverse set of works from distinct periods of Fassounaki's practice. The exhibition aims to encourage a dialogical reading of the works and a gradual movement between the artist's subjects and inspirations. In this sense, it pursues a study of both the work and the life that produced it, following recurring interests in people, faces, rituals, animals, landscape and everyday surroundings, while also looking at the changes that took place during Fassounaki's travels and relocations.

When Fassounaki speaks about his years in Tabriz, he recalls being observantly attentive to the people around him, their rituals, activities reserved for particular times of the year, the religious ceremonies, winter, buying fruits in summer. This

"Pulse; Resonance, and Descent"

Mohammad Fassounaki

August 21 – September 11, 2026

«وزن؛ طنین و فرود»

محمد فاسونکی

۳۰ مرداد تا ۲۰ شهریور ۱۴۰۵

Careful watch of people and those recurring events gave him a sense of how closely people's lives could be connected to a place, and custom, and therefore, probably how traditions and rituals form. Portraits emerged from the same attention, as it continued to his years abroad. During his early years in Germany, due to his relative unfamiliarity with the language, his interest in faces and expressions got meticulously more concentrated. He searched their body language and gestures to understand their words. Such deep exploration and interest became increasingly inspiring for the artist to continue his studies on human faces and expression throughout his career.

In the words of Nader Tabassian, "the difference among [the] faces lies not in their geometric appearance, but rather in the distinction of each individual portrait through variations in life, thought, pain, suffering, and the essential core of the subjects' lives."

This attention to people was not limited to portraiture. It extended into the spaces they occupied and the objects, animals and landscapes that surrounded them. These subjects appear throughout Fassounaki's work as things he encountered and observed, each becoming the focus of his attention for a period of time before another subject took its place. The subject emerges, deepens and settles, before giving way to the next. This movement from one subject to another forms a sustained pattern throughout Fassounaki's work.

The artist's unique perspective into his subjects causes a blending of emotions, times and places and a dynamic expression of long-term impressions and inspirations. As Tabassian puts it, "Fassounaki emphasizes that the subject in painting is his last priority. But the truth is that if he were not strongly affected by the subject, he could never move the viewer with his emotion in this way... Unconsciously, Fassounaki gives immense weight to the subject, carrying a world of memories for each and every one of his portraits."

Ultimately, it is by the force of inspiration that the work persists through the layers of time, space and memory. As Sa'ed Meshki notes, "In the presence of Mohammad Fassounaki's works, without even realizing it, we are awestruck by his expression; we are overcome by the feeling he transmits to us through his canvases. These works, like any other pure creation, are communicated to us from within and through his pure emotion."

"**Pulse; Resonance, and Descent**" is curated by Ashkan Zahraei and will be on view from August 21 to September 11, 2026, at +2 [Sam Center]. The exhibition could not be realized without the generous support of Amir Yeganeh, as well as the help of Ali Ghassemi, and Nazar Publication House.

Selected Bibliography

- "[Portraits by Mohammad Fassounaki]". Compiled by Nader Tabassian, Sa'ed Meshki. Tehran. Mahriz Publications. 1999.
- "[The Paintings of Mohammad Fassounaki]". Compiled by Nader Tabassian. Tehran. Mahriz Publications. 2004.
- "[Celebration of Mohammad Fassounaki's Sculptures]". Compiled by Nader Tabassian. Tehran. Mahriz Publications. 2006.
- "[Sa'at Square: A Review of Mohammad Fassounaki's Work]". With an Introduction by Arman Khalatbari. Tehran. Nazar Publications. 2023.

"Pulse; Resonance, and Descent"

Mohammad Fassounaki

August 21 – September 11, 2026

«وزن؛ طنین و فرود»

محمد فاسونکی

۳۰ مرداد تا ۲۰ شهریور ۱۴۰۵

محمد فاسونکی (م. ۱۳۲۲) یکی از پرکارترین هنرمندان نسل خویش است. آثار او از نظر مفهومی، از سیال ترین نمونه های دوران اوست. فاسونکی در خانواده ای سرشناس در تبریز متولد شد. او در ابتدا، تحصیلات هنری خود را در رشته ی موسیقی و در هنرستان موسیقی تبریز آغاز کرد. اما با وجود آن که موسیقی همواره یکی از محبوب ترین ابزارهای بیانش باقی مانده، پس از چندی مسیر خود را تغییر داد و با ترک هنرستان موسیقی، در هنرستان هنرهای زیبای میرک ثبت نام کرد و تا سال ۱۳۴۴ در آن جا به تحصیل نقاشی پرداخت.

فاسونکی پس از فارغ التحصیلی تصمیم گرفت برای ادامه تحصیل به اروپا مهاجرت کند. او در سال ۱۳۴۶، در حالی که هنوز در دهه ی بیست زندگی خود بود، وارد آلمان شد. در این دوره، جنبش های دانشجویی و نآرامی های سیاسی در حال دگرگون ساختن حیات فرهنگی اروپا بودند. برای او، اروپا نه تنها مواجهه ای با هنر مدرن، بلکه مسیری جدید در کشف هنری به همراه داشت.

در اروپا، ابتدا در هنرستان دولتی فرانکفورت به تحصیل نقاشی پرداخت. سپس، به ایتالیا مهاجرت کرد و در رشته ی نقاشی وارد آکادمی هنرهای زیبای رم شد. فاسونکی در رم کاوش های تازه ای را در مدیوم های مختلف، از جمله چاپ و مجسمه سازی، آغاز کرد. این تجربیات به شیفتگی عمیق ترش به مجسمه سازی انجامید و الهام بخش او شد تا پس از فارغ التحصیلی در رشته نقاشی، تحصیلات خود را در دپارتمان مجسمه سازی این آکادمی ادامه دهد.

او در سال ۱۳۵۳ به تبریز بازگشت و در هنرستان میرک، همان جایی که زمانی در آن تحصیل کرده بود، به تدریس پرداخت. شاگردان او به تدریج بخشی از تاریخ کارهایش شدند و آتلیه ی او به بخشی از مسیر انتقال و جریان هنرش بدل گشت.

در پی انقلاب و آغاز جنگ، فاسونکی از تدریس در میرک فاصله گرفت و در سال ۱۳۶۰ استعفا داد. او در سال ۱۳۶۳ بار دیگر عازم اروپا و در برلین ساکن شد. اما رفت و آمدهای فاسونکی میان ایران و اروپا هرگز باعث نشد از زادگاهش فاصله ی زیادی بگیرد. او دوباره به تبریز بازگشت، و تبریز همان جایی باقی ماند که آثارش مکرراً او را به آن بازمی گردانند؛ همان جایی که منشأ بسیاری از تصویرها و الهامات او بوده است.

نقاشی های او سرشار از چهره هایی است که گویی آن ها را در طول سالیان با خود همراه داشته است. چهره ها همه جا ظاهر می شوند؛ گاه منفرد، گاه در گروه هایی چند نفره، و گاه تقریباً پنهان در میان لایه های رنگ. این چهره ها به پرتره به معنای متعارف آن شباهتی ندارند. او به آدم هایی که با آن ها مواجه می شود علاقه مند است، اما لزوماً به ثبت ظاهر دقیق آن ها توجهی ندارد. یک چهره ممکن است در حافظه ی او به شکل چیدمانی از چشم ها، کیفیتی ویژه از یک بیان حال، فرم یک سر، یا رنگ یک کت باقی بماند. وقتی این چهره به روی بوم می رسد، پیشاپیش از صافی حافظه عبور کرده است. به همین دلیل است که آدم های نقاشی های او می توانند آشنا به نظر برسند، بی آن که قابل شناسایی باشند.

فاسونکی که اکنون در دهه ی هشتم زندگی خود به سر می برد، همچنان مثل همیشه پرکار باقی مانده و به خلق نقاشی ها، مجسمه ها و برگزاری نمایشگاه هایش ادامه می دهد. آثار او تجربیات گوناگونش را در یک صفحه ی واحد خلاصه نمی کند؛ بلکه حافظه، مشاهده، ماده و تجربه ی زیسته در آن درهم تنیده باقی می ماند. فاسونکی تفصیل نمی دهد و تفسیر نمی کند؛ او به یاد می آورد، خلق می کند و عریان می سازد. «وزن؛ طنین و فرود» مجموعه ای متنوع از آثار دوره های مختلف کاری فاسونکی را گرد هم می آورد. هدف این نمایش ترغیب خوانشی گفت و گو محور از آثار و حرکتی تدریجی میان سوژه ها، درون مایه ها و الهامات هنرمند است. از این منظر، این نمایش در پی مطالعه ی هم زمان اثر و زیستی است که آن را پدید آورده؛ مطالعه ای که دل مشغولی های تکرار شونده ی او به انسان ها، چهره ها، آیین ها، حیوانات، چشم اندازها و محیط روزمره را دنبال می کند و در عین حال به تغییراتی می نگرد که در طول سفرها و جابه جایی های فاسونکی رخ داده اند.

"Pulse; Resonance, and Descent"

Mohammad Fassounaki

August 21 – September 11, 2026

«وزن؛ طنین و فرود»

محمد فاسونکی

۳۰ مرداد تا ۲۰ شهریور ۱۴۰۵

وقتی فاسونکی از سال‌های حضورش در تبریز سخن می‌گوید، توجه دقیق و مشتاقانه‌اش به مردم اطراف، آیین‌هایشان، فعالیت‌های ویژه‌ی فصل‌های مختلف سال، مراسم مذهبی، سرمای زمستان، و میوه‌های تابستانی را به یاد می‌آورد. این مطالعه‌ی دقیق مردم و رویدادهای تکرارشونده، به او درکی از پیوند عمیق زندگی انسان‌ها با مکان و رسم و راه‌ها داده است؛ و از همین رو، درکی از نحوه‌ی شکل‌گیری سنت‌ها و آیین‌ها. پرتوها نیز از همین میزان توجه سرچشمه گرفته‌اند و این رویکرد در سال‌های حضورش در خارج از کشور نیز ادامه یافت. در نخستین سال‌های زندگی در آلمان، به دلیل ناآشنایی نسبی با زبان، توجه او به چهره‌ها و حالات صورت بسیار دقیق‌تر و متمرکزتر شد؛ او زبان بدن و ژست‌های آنان را کاوش می‌کرد تا کلماتشان را درک کند. چنین کاوش و علاقه‌ی عمیقی، به قوه‌ی الهامی روزافزون برای هنرمند بدل شد تا مطالعات خود را بر چهره و حالات انسانی در سراسر دوران کاری‌اش ادامه دهد.

به تعبیر نادر طبسیان، «تفاوت این چهره‌ها در ظاهر هندسی آن‌ها نیست، بلکه وجه افتراق تک‌تک پرتوها با یکدیگر، تفاوت در زندگی، اندیشه، دردها و رنج‌ها و جوهره‌ی زندگی سوژه‌ها [است].»

این توجه به انسان‌ها منحصر به پرتونگاری باقی نماند، بلکه به فضاهایی که اشغال می‌کردند و اشیاء، حیوانات و مناظری که آنان را احاطه کرده بودند نیز گسترش یافت. این سوژه‌ها در سراسر آثار فاسونکی به عنوان پدیده‌هایی ظاهر می‌شوند که او با آن‌ها مواجه شده و مشاهده‌شان کرده است؛ هر سوژه برای دوره‌ای از زمان به مرکز توجه او بدل می‌شود پیش از آن‌که سوژه‌ای دیگر جای آن را بگیرد. سوژه پدیدار می‌شود، عمق می‌یابد و تثبیت می‌شود، و سپس جای خود را به سوژه‌ی بعدی می‌دهد. این حرکت از چیزی به چیز دیگر، الگویی تداوم یافته را در سراسر آثار فاسونکی شکل داده است.

نگاه منحصر به فرد هنرمند به موضوعات و درون‌مایه‌ها، موجب آمیزش احساسات، زمان‌ها و مکان‌ها و بیانی پویا از تأثیرات، تأثرات و الهامات درازمدت می‌شود. چنان که طبسیان می‌گوید، «فاسونکی خود بر این تأکید دارد که در نقاشی موضوع برای او در مرحله‌ی آخر اهمیت قرار دارد. ولی واقعیت این است که اگر او قویاً از موضوع متأثر نبود، هیچ‌گاه نمی‌توانست این چنین بیننده را تحت تأثیر احساس خویش قرار دهد...»

فاسونکی به طور ناخودآگاه به موضوع بسیار اهمیت می‌دهد و برای تک‌تک پرتوهای خود دنیایی از خاطرات را همراه دارد.

در نهایت، به قوت نیروی الهام است که اثر در میان لایه‌های زمان، مکان و حافظه پابرجا می‌ماند. چنان‌که ساعد مشکی اشاره می‌کند: «در برابر آثار محمد فاسونکی، بی آن‌که بدانیم، مبهوت بیان او می‌شویم؛ دچار احساسی می‌شویم که او از طریق تابلوهایش برای ما می‌فرستد. این آثار، مانند هر اثر ناپ‌دیگری، از درون و از طریق احساسی خالص او به ما منتقل می‌شود.»

«وزن؛ طنین و فرود» که با همکاری اشکان زهرایی به عنوان کیوریتور برگزار شده از تاریخ ۳۰ مرداد تا ۲۰ شهریور ۱۴۰۵ در گالری ۲+ [سام سنتر] برپا خواهد بود. این نمایش بدون حمایت سخاوتمندانه‌ی امیر یگانه و نیز همراهی علی قاسمی و نشر نظر امکان‌پذیر نمی‌شد.

گزیده‌ی کتاب‌شناسی

- «پرتوهای محمد فاسونکی». به کوشش نادر طبسیان، ساعد مشکی. تهران. نشر ماهریز. ۱۳۷۸.
- «نقاشی‌های محمد فاسونکی». به کوشش نادر طبسیان. تهران. نشر ماهریز. ۱۳۸۳.
- «جشن مجسمه‌های محمد فاسونکی». به کوشش نادر طبسیان. تهران. نشر ماهریز. ۱۳۸۵.
- «میدان ساعت: گزیده‌ی آثار محمد فاسونکی». شناخت‌نامه‌ی آرمان خلعتبری. تهران. نشر نظر. ۱۴۰۳.